

ERZURUM İLİ ÖZELİNDE 3-6 YAŞ ARALIĞINDAKİ OKUL ÖNCESİ GRUPLARLA TEMEL BECERİLERİ GELİŞTİRMEYE YÖNELİK KİL UYGULAMALARI

Dr. Öğr. Üyesi Caner Yedikardeş

Dr. Öğr. Üyesi, Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümü, cyedikardes@atauni.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6597-5023

Yedikardeş, Caner. "Erzurum İli Özelinde 3-6 Yaş Aralığındaki Okul Öncesi Gruplarla Temel Becerileri Geliştirmeye Yönelik Kil Uygulamaları". sed, 8/1 (2020 Mart): s. 22-31. doi: 10.7816/sed-08-01-03

ÖZ

Bu çalışma, 3-6 yaş aralığındaki okulöncesi çocukların kilden yapılan uygulamalar yoluyla temel becerilerinin geliştirilmesini, sanatsal algı ve yaratıcı yönlerinin ortaya çıkarılmasını sağlamak ve onlara bir malzeme olarak kilin üç boyutlu sanatsal nesneye dönüştürebilme kabiliyetlerini kazandırmak adına tasarlanmış bir çalışmadır. Erzurum ili özelinde yaygınlaştırılmasına dönük model oluşturmak ve erken yaşta çocuklara temel beceriler kazandırma kaygısı kapsamında; sosyal becerilerin yanı sıra, öz bakım, psiko motor, bilişsel ve estetik beceri kazandırmanın önemi üzerine başta aileler olmak üzere tüm toplumsal ögelerde ve çevresel paydaşlarda farkındalık yaratılması hedeflenmektedir. Bu bağlamda Erzurum ili özelinde sınıfsal farklılıklardan ortaya çıkabilecek farklı verileri karşılaştırmak adına sosyoekonomik konumlara göre Erzurum İl Milli Eğitim Müdürlüğü kanalıyla belirlenmiş üç ayrı anaokulunda yapılan kil uygulamaları bu çalışmada sekiz haftalık süreç çerçevesinde ele alınmaktadır. Çalışma süresince pratik akışta yaşanan iletişim, çalışma alanı atmosferi, anaokullarının idari ve eğitim kadrolarının yaklaşımları ve projenin öznesi olan okul öncesi çocukları bütüncül bir yaklaşımla değerlendirilmektedir. Bu çalışma ile hedeflenen kil uygulamalarının, okulöncesi çocuk gruplarının öğrenim gördükleri tüm birimlerde ders kapsamına alınabilmesine ve/veya yaygınlaştırılmasına katkı sağlamaktır.

Anahtar Kelimeler: Kil, seramik, sanatsal algı, temel beceriler, okul öncesi çocukları

Makale Bilgisi:

Geliş: 18 Ocak 2020

Düzeltilme: 27 Mart 2020

Kabul: 30 Mart 2020

Giriş

İçinde bulunduğumuz bu zaman diliminde doğayla üstünlük kavgası veren insan türü tarafından, en temelde tüketim ekonomisinin getirmiş olduğu betonlaşma kültürü ile yaşamsal dengeler dolaylı ya da doğrudan alt üst edilmiştir. 2000’li yılların başından bu yana insan yaşamının adeta olmazsa olmaz bir parçası haline gelen AVM ortamları başta olmak üzere yapay çocuk parkları ve dijital oyun alanları yetişmekte olan 21. yüzyıl insanını yani “Z ve Alfa kuşağı”¹’ni doğanın bir parçası olabilmekten uzaklaştırmıştır. Kuma, toprağa, çimene yabancı bir kuşak yetişmektedir. Ancak 20 yıllık bu süre zarfında betonlaşan ve dijitalleşen yaşam kıskacındaki insan, Covid-19 olarak isimlendirilen bir virüs salgını ile karşı karşıya kalmıştır. Bu olumsuz koşullardaki hem bireysel hem kitlesel deneyimleme, yavaşlamayı düş-düşün-düşünce bileşkesi bağlamında tasavvur etmeyi beraberinde getirdi. Yeni bir yaşam biçimi olarak özellikle geleceğin öznesi çocuklara, günümüz kültür dünyasını şekillendiren pek çok kişiyi etkileyen gerçekliklerle örtüşen doğaya saygı kültürüyle yetişen, duyarlı ve sanal gerçekliklere mesafe belirlemede bilinçli eğitsel bir ortamın yaratılması kuşkusuz çok daha önemli hale gelmiştir. Bu eksende söz konusu bilinçli eğitsel ortamı sağlamak bakımından çocukların bilişsel edinimlerine katkı sağlamak olasıdır. Bu çalışmanın kapsamı da Atatürk Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Projeleri Koordinasyon Merkezi ve Erzurum İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nün destekleriyle gerçekleştirilmiş olan “3-6 Yaş Aralığındaki Okulöncesi Çocuk Grupları İle Yapılan Kil Uygulamalarının Sosyal Becerilerine Olan Etkisi Üzerine Bir Çalışma” başlıklı projenin verilerinden çıkarımla genişletilmiştir. Okul öncesi çocukları kili şekillendirerek gelecekteki ilk, orta, lise ve yükseköğretim eğitiminde başta sanat olmak üzere fizik, kimya, matematik, geometri gibi sayısının çoğaltılabileceği soyut disiplinlerin çalışma alanlarında problem yaratma/çözme gibi durumlarda farklı ve analitik düşünme biçimlerini çeşitlendirebilir. Böylelikle okul öncesi çocukları birer birey olarak kil uygulamaları gibi sanatsal faaliyetler ile temel becerilerini en erken yaşlarda edinerek gelecekte sanat alanında ya da diğer disiplinlerde/mesleki alanlarda başarı değerlerine katkılar sağlayabilir.

“Sosyal beceri, bireylerin içinde buldukları sosyal ortamlara uygun bir şekilde davranmalarına, toplum içerisindeki kurallara uyabilmelerine ve insani ilişkilerini olumlu şekilde gerçekleştirebilmelerine etki eden tutum, davranış ve düşüncelerin genel adına denir. Sosyal beceriler hayatın ilk yıllarından itibaren kazanılmaya başlanır ve ömür boyu devam eder. Toplumsal yapının sağlamlığı için oldukça önemli olan sosyal becerilerin öğrenimi gelişigüzelikten uzak olmalıdır. Çocukluktan itibaren başlayan sosyal becerilerin öğrenimi planlı programlı bir şekilde olmalıdır” (Akbaş, 2019: 25).

Temizlik bilgisini verme ve sabırlı olmayı öğrenme, işbirliği ve dayanışma bilincini kazandırmada çevreye karşı ilgili olmayı sağlayabilir. Bu eksende kil uygulamaları, yaygın etki/katma değer bakımından akademik birikime, bireysel ve toplumsal gelişime çok yönlü katkılar sunabilir. Prof. Dr. Candan Terviel, “Okulöncesi Sanat Eğitiminde Bir Malzeme Olarak Kilin Yeri” başlıklı doktora tezinde kilin yaşamsal sürece ilişkin katkı değerlerine kapsayıcı bir açıklık getirir.

“En erken yaşta çocuğa sanat bilinci ve bilgisini kazandırmada kullanılan bir yöntem olarak kil çalışmasının, çocuğun sadece fiziksel, zihinsel ve ruhsal edinimlerine katkı sağlamakla kalmaması, çevrelerini ve nesnelere başka bir gözle (üç boyutlu) görebilmelerine yardımcı olması da beklenmektedir. Söz gelimi resim düz bir kâğıda yaptırılır, oysa seramik; kilin elde biçimlenip, boşlukta durabilen bir nesneye dönüşmesidir” (Terviel, 1999: 6).

Okul öncesi çocuklarına kil ile şekillendirme yöntemlerini öğretirken amaç, yüzeyde ya da formda imgesel düşüncelerini aktarabilmelerini kazandırmanın yanı sıra, kili seramiğe dönüşme sürecindeki aşamalar bütünüyle temel becerilere hizmet eden malzeme bilgisini verebilmektir. Dahası bir malzemenin ürüne dönüşme sürecini yaşatmak dolayısıyla duygu ve düşüncelerini de bu emek süreciyle birlikte belirlenen tema kapsamında kille biçimlendirebileceklerini göstermek hedefler arasında en temel olanıdır.

¹ Z kuşağı gençleri faydalı gördükleri her türlü yeniliği yaşamlarına hızlı şekilde entegre edebilmektedirler. Bu yenilikler sadece mobil iletişim ve sosyal medya ile sınırlı olmayıp giyilebilir teknoloji ve yapay zekâ gibi yenilikçi ürünleri de kapsamaktadır (www.workcube.com, 2017). Bu yüzden dijital yerliler olarak da bilinen Z kuşağının (Kon, 2017) muhtemelen daha yakın tarihte yaşamış olan kuşaklara göre daha farklı aile ve sosyal hayat geçmişleri olacaktır (Tobi, 2013; Wellner, 2000:63). Çünkü “insanlık tarihinin el, göz, kulak vb. motor beceri senkronizasyonu en yüksek nesli” olarak (Mengi, 2009) dijital gelişmelere tepkisiz kalmayarak gelişimin bir parçası olmaktan memnuniyet duyacaklardır. Alfalar ise tamamı 21’inci yüzyılda doğmuş bireyleri kapsayacak ilk kuşaktır. Dolayısıyla zihinsel ve pratik şemalarımızda da yepyeni bir başlangıcı simgelemeleri adına Yunan Alfabesinin ilk harfi olarak adlandırılmışlardır. Sosyolojik olarak değerlendirildiklerinde Alfa kuşağının içinde yer alanlar; günümüzde emekleme çağındakiler, bebekler ve elbette henüz doğmamış olanları kapsamaktadır (Kaynak, 2017).

Yöntem

Bu çalışmada yöntem olarak görüşme değerlendirmeleri parametrik açıdan baz alınmıştır: Kilin bir araç olarak kullanılması ile okulöncesi çocuklarının hem sanatsal algı düzeylerinin değişkenlikleri hem de sosyal becerilerine olan katkılarının yanı sıra temel beceriler kapsamında öz bakım, psikomotor, bilişsel gelişim² gibi beceri kazanımlarına etkileri değerlendirilmiştir. Bu çalışmanın başarı kıstası ise okul öncesi çocuk grupları ile yapılan kil uygulamalarının temel becerilerinin geliştirilmesine olan etkilerinin söz konusu örneklem grubu üzerinde değerlendirilmesi sonucunda genel uygulama alanlarının Erzurum ili bazında tüm okul öncesi kurumlar çerçevesinde genişletilmesi gerekliliğine dikkat çekmektir. Ayrıca bu çalışmanın yayınlanabilmesi için 05.08.2020 tarihinde Atatürk Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu, Güzel Sanatlar Birimi Etik Kurul Başkanlığı tarafından etik ve bilimsel yönden sakınca bulunmadığına ilişkin Etik Kurul Onayı Belgesi alınmıştır.

1. ERZURUM İLİ ANAOKULLARINDA KİL UYGULAMALARI ÖRNEKLEMİ

Bu çalışmanın örneklem grupları Erzurum İl Milli Eğitim Müdürlüğü koordinasyonu ile belirlenmiştir. Sosyoekonomik olarak farklılık gösteren konumlardan seçilen üç ayrı anaokulunda bu çalışma kapsamında kil uygulamaları yapılmıştır. Bu anaokulları, Zübeyde Hanım Anaokulu, Üsteğmen Fatma Seher Erden Anaokulu ve Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu Anaokuludur.

1.1. Zübeyde Hanım Anaokulunda Yapılan Kil Uygulamaları

Erzurum ilinde olanaklar bakımından birçok anaokuluna göre ayrıcalıklı bir konumda olan Zübeyde Hanım Anaokulu, okulöncesi çocukların uyumlu birliktelikleri, donanımlı ortam, öğretmen ve idari kadrosuyla sürecin verimli değerlendirilmesine imkân tanımışlardır. Bu imkân doğrultusunda çocukların kili tanıma ve şekillendirme konusunda bir sorun yaşanmadığı gibi verilen konular bağlamında herhangi bir adaptasyon sorunu da ilk günden son güne kadar neredeyse hiç yaşanmamıştır. Bu anaokulunda 5'i kız 5'i erkek 10 okulöncesi çocuğu ile karma düzen prensibiyle çalışılmıştır.

Zübeyde Hanım Anaokulunda yapılan kil uygulamalarına gözlemci olarak katılan öğretmenlerin görüş ve değerlendirmeleri bir malzeme olarak kilin özelliklerine ve önemine ilişkindir. Özellikle kilin psikolojiye etkilerinden ve olumlu enerji vererek terapi etme özelliğinden bahsedilmektedir.

"Duygu düşünce ve sıkıntılarının dışı aktarılmasını sağlayan kil üç boyutlu düşünmeye de yardımcı oluyor. Kilin kötü enerjyi aldığı, rahatlama sağladığı, stresten uzaklaştırdığı düşünülmektedir. Davranış bozukluğu ve anksiyete bozukluğu belirtisi gösteren çocuklarda sakinleştirici etkisi ile bir terapi malzemesidir. Sınıflarda hırçın olan öğrencilerin kil çalışmasından sonra çok sakinleştiği gözlemlenmiştir. Öyle ki, oyun hamuru yerine kil ile çalışmaları daha verimli görünmektedir. Çünkü çocuklar tüm aşamaları süreç takibiyle deneyimleyebilmektedir. Bu çalışmaların tüm öğrenciler üzerinde daha verimli olacağı düşünülmektedir (Alkan, Dilek, 5 Yaş Grubu Sınıf Öğretmeni, Telefon Röportajı, 2020). Bir malzeme olarak kil, plastik yapısıyla her şekle kolayca girebilen ve bu yolla da çocukların bireysel olarak hayal güçlerini yansıtabilmelerine ve grup çalışması prensibiyle de sosyal bir aktiviteye aracılık etmektedir" (Eğilmez, Burçin, 4 Yaş Grubu Kulüp Öğretmeni, Telefon Röportajı, 2020).

Kil ve terapi ilişkisi konusuna yine Terviel, kil uygulamaları üzerinden yapmış olduğu değerlendirmede olumsuz duygu ve davranışları engelleyici bir özellikte olduğunu dile getirmektedir:

"Kilin çocuk üzerindeki en önemli olumlu etkilerinden biri, kimi zaman bir terapi aracı olarak kullanılabilmesidir. Çocuğun davranış bozukluğu, aşırı heyecan gibi durumlarda kil sakinleştirici, davranışlarındaki şiddet ve öfkeyi yok edici bir araç olabilmektedir" (Terviel, 1999: 47).

² Bilişsel gelişim; bebeklikten yetişkinliğe kadar bireyin çevreyi, dünyayı anlama, düşünme yollarının daha kompleks ve etkili hale gelme sürecidir (Sönmez, 2000: 90).

Resim 1, 2, 3. Çocuklar portre çalışmalarını birbirlerine model olarak yapmışlardır. Ancak bu portre çalışmasında çocuklar, kendilerinin imgesel bakış ve algılarını da şekillendirdikleri portrelere yansıtmışlardır. Böylece, sosyal iletişimlerini eğlenerek kurmuşlardır. Sonraki hafta da yaptıkları çalışmayı ailelerine anlattıkları bilgisini vermişlerdir. Anlaşıldığı üzere, kil bir uygulama aracı olarak sosyal becerilerinin artmasına olumlu düzeyde katkı sağlamaktadır (Büşra Çukur Fotoğraf Arşivi, 2020).

1.2. Üsteğmen Fatma Seher Erden Anaokulunda Yapılan Kil Uygulamaları

Üsteğmen Fatma Seher Erden Anaokulunda yapılan kil uygulamalarına gözlemci olarak katılan öğretmen ve okul idaresi görüş ve değerlendirmelerini kimyevi oyun hamurları ile kilin farkları üzerinden ele almaktadır. Bu anaokulunda ise 4'ü kız 4'ü erkek olmak üzere 8 okulöncesi çocuğu ile karma düzen prensibiyle çalışılmıştır.

Resim 4. Kil plaka üzerine alçı mühürle baskı yöntemiyle yüzeyde doku çıkarma uygulamasına yönelik çocuklara bilgilendirme yapan proje ekibinden Atatürk Üniversitesi GSF Seramik Bölümü IV. sınıf lisans öğrencileri Büşra Çukur ve Tuğçe Çevik ile okulöncesi sınıf öğretmeni Büşra Durmaz (Caner Yedikardeş Fotoğraf Arşivi, 2020).

Kil uygulamaları sadece yoğurma eylemini içermemektedir. Kilten düz bir yüzey (plaka) oluşturulduğunda üzerine çizim, rölyef, renklendirme ve alçı mühürle baskı gibi dekor yöntemler uygulanabilmektedir.

“Günümüzde sanat eğitimi, “Bir zevk ve duygu eğitimi olmanın ve güzel biçimler yaratmayı amaçlamanın yanı sıra daha çok yeni, özgür, atak, çağdaş düşünceler öğretmeyi öngören bir yaratıcı zihinsel etkinlikler süreci” olarak tanımlanmaktadır” (İlhan, 1998: 105).

Kilin şekillendirmede sunmuş olduğu çeşitli olanaklar süre kısıtına karşın tanıtılmaya ve uygulatılmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte kil uygulamaları, çeşitlilik arzıyla yaratıcı düşünmeye, özgür bir alan sunumu özgül öğrenme becerisine de katkı sağlayabilmektedir. Üsteğmen Fatma Seher Erden Anaokulunda yapılan kil uygulamalarına gözlemci olarak katılan okul öncesi öğretmeni Durmaz, görüş ve değerlendirmelerinde kil uygulamalarının psiko-motor ve bilişsel becerilere olan etkilerinden, yaratıcılıklarına olan katkılardan ve oyun hamuru ile kil arasındaki farklardan bahsetmektedir.

“Uygulanmış olan kil çalışması etkinliği çocuklarımızın çok ilgisini çekmiştir. Hem duygusal yönden çocukları rahatlatan hem de kilin farklı şekillendirme olanaklarıyla el ve zihinsel becerilerinin, özgür düşüncelerinin ve yaratıcılıklarının gelişmesini sağlayan oyun hamurları, çocuklara sanata yönelik temel eğitimi verme açısından önemli bir yere sahiptir. Kil de oyun hamuru yerine kullanılacak iyi bir alternatif; hem de doğal bir madde. Bu nedenle biz öğretmenler için çocuklar adına en doğal yoğurma malzemesinin kil olduğunu söyleyebiliriz. Çocukların okulda yapmış olduğu kil uygulama çalışmalarını evde aileleri ile paylaşması ve ailelerin de bize

olumlu geri bildirimler vermesi hoşumuza giden diğer bir yönü. Okul öncesi dönem, çocukların gelişim dönemi özellikleri itibarı ile parlak ve canlı renklere ilgi gösterirler. Kilin çok fazla renk seçeneğinin olmaması, çocukların ilgileri açısından kilin oyun hamurundan bir adım geride kalmasına sebep oluyor diyebiliriz. Çocukların ellerinin kirlenmesi, çalıştıkları masaların kirlenmesi ya da oyun hamuruna göre daha sert olması uygulama aşamasının zor yanlarından sayılabilir. Ancak dezavantaj gibi görünen bu nedenler öğreticilik bakımından olumlu ve verimli bir etkiye de sahiptir. Genel olarak kil uygulamalarından çok memnun kaldığını ve okullarda görmek istendiği söylenebilir" (Durmaz, Büşra, 5 Yaş Grubu Okul Öncesi Öğretmeni ve Okul İdaresi, Telefon Röportajı, 2020).

Resim 5, 6, 7. Kil uygulamaları sonucunda ortaya çıkarılan hemen hemen her bir çalışma çocukların kendileri tarafından isimlendirilmiştir. Örneğin, üç boyut algısıyla şekillendirildiği görünen bir çalışma, "Kuyruğuna bakan sevimli bir tilki"dir (Görsel 6). Çocuklar kille çalışma başlangıcında önlüklerini giyinme ve çalışmaya hazır olma aşamasından, çalışma bitiminde kullanılan masayı temizleme aşamasına kadar geçirilen sürede öz bakım becerilerinin pekişmesine de katkı sağlayabilmektedir (Tuğçe Çevik Fotoğraf Arşivi, 2020).

Kimyevi oyun hamurları ve doğal bir malzeme olan kil, kullanımları açısından birbirine alternatif olmakla birlikte bazı avantajlar/dezavantajlar barındırmaktadır. Kilin en önemli ve olumlu yanı doğaya aitliğidir. Doğal bir malzeme olmasının yanı sıra kilin şekillendirme ve pişirme hazır hale getirilme süreçleriyle seramik bir ürüne dönüşümü öğrenilmektedir. Dolayısıyla çocuklar bir malzemenin ürüne dönüşme sürecini okulöncesi dönemde deneyimleme olanağı elde ederek malzeme-ürün-süreç ilişkisi konusunda bilgilenirler.

1.3. Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu Anaokulunda Yapılan Kil Uygulamaları

Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu Anaokulu bulunduğu konum itibarı ile sosyoekonomik açıdan diğer konumlara kıyasla orta düzeydedir. Bu anaokulunda 5'i kız 3'ü erkek 8 okulöncesi çocuğu ile yine karma düzen prensibiyle çalışılmıştır. Mevcut programları kapsamında buradaki okulöncesi çocuklarına faaliyet saatlerinde ve sanatsal olmayan derslerin bitiminde arta kalan sürede renkli oyun hamurları ile şekillendirme uygulamaları yapıldığı gözlemlenmiştir. Ayrıca kille çalıştırma faaliyetine karşılaştırma yapmak adına uygulamaya eş zamanlı olarak belirlenen grubun haricinde kalan gruba da öğretmenleri denetiminde oyun hamuru ile faaliyet göstermişlerdir. Bunun sonucunda çocuklardan kimisi kille çalışmak isterken kimisi "annem kirlenmeme kızar" diyerek oyun hamuruyla çalışmayı (zorunlu) tercih etmek istemiştir. Bu durumda uygulama yönetimi ve ekibi tarafından kilin bulaştığı yerin suyla rahatlıkla temizlenebildiğini ve bu durumun doğal olduğunu aktarmanın yanı sıra kilin su ile olan ilişkisi de teknik açıdan anımsatılmıştır. Su olmasa kilin şekillendirilme özelliğinin olmayacağı ve plastik hale gelebilecek miktarda suya ihtiyacı olduğu anlatılmıştır. Bir hafta sonraki uygulamada ise kilin su ile ilişkisi bu defa astar hazırlığı ile gösterilmiştir: Farklı renkteki killerden su aracılığıyla inceltilerek hazırlanmış astarlarla kil plaka yüzeyine astar uygulama (renklendirme) yapılmıştır.

"Sınıfta yapılan proje çalışması düşünce olarak olumlu bulunmuştur. Çalışmaya katılan çocuklar özellikle kız çocuklar zevk alarak çalışmışlardır. Çocukların hayal gücünü ve el becerilerini geliştirmeye yönelik olduğu gözlemlenmiştir. Ancak uygulamalarda eksiklikler olduğunu söylenebilir. Örneğin çalışmanın tüm sınıfa değil de belirli sayıda çocuğa yaptırılmış olması ve çalışmaya katılmayan çocukların bu durumda olumsuz yönde etkilendikleri düşünülmektedir. Çocuklara verilen komutlar daha açık ve anlaşılır şekilde verilebilir, daha dikkatlerini çekecek şekilde sunulabilir. Genel olarak düşünce: Çocukların yoğurma maddelerine olan ilgileri düşünüldüğünde çocukların zevk alarak yaptıkları bir çalışma olmuştur" (Aksoy, Ayça, 5 Yaş Okulöncesi Öğretmeni ve Okul İdaresi, Telefon Röportajı, 2020).

Resim 8, 9. Sınıfın bir grubu renkli oyun hamuruyla uygulama yaparken diğer grup da kil plaka üzerine astar ile renklendirme yaparken, Z. Fahri Fındıkoğlu Anaokulu (Büşra Çukur Fotoğraf Arşivi, 2020).

Resim 10. Oyun hamurları oyun bitiminde yapılan şekiller bozularak daha sonra yine oynamak için (hijyen kuralları göz ardı edilerek) tekrar kutularına koyulurken, kil üzerine astar uygulama ise seramik fırınında pişirilerek kalıcı hale gelmesi için Atatürk Üniversitesi GSF Seramik Bölümüne götürülmek üzere kurumaya bırakılmıştır (Büşra Çukur Fotoğraf Arşivi, 2020).

Yazılı telefon röportajlarında belirtilen görüşler örneklem çalışmasının işleyiş ve seyrine göre şekillense de uygulamadaki bazı eksiklikler; zaman, ortam ve uygulama araçlarının sınırlılıklardan kaynaklanmıştır. Kilden yapmış oldukları çalışmaların pişirim aşamasında da yaşanan olanak sınırlılığı nedeniyle tüm çocuklara kil çalışmalarının Atatürk Üniversitesi GSF Seramik Bölümünde bulunan seramik fırınında pişirilmek üzere tamamlanacağı duyurulmuştur. Ancak çocuklar şaşkınlıkla peşi sıra soru sağanağı başlatmıştır: “Gerçekten mi?”, “Yoksa yaptıklarımızı yiyecek miyiz?”, “Neden pişireceksiniz?”. Kil ve seramik ayrımını pişirim aşamasının belirlediği anlatıldıktan sonra da, “Pişince adı seramik mi olacak yani?”, “Peki, pişirim ne zaman biter, bir daha ne zaman geleceksiniz?” sorularını yöneltmişlerdir. Pişirimle ilgili süreç ve teknik bilgi verildiğinde ise sonuca ilişkin bekleme heyecanları ve merak duygularının arttığı gözlemlenmiştir. Bu ve benzeri durum çıkarımları sonucunda, ilerleyen süreçte kapsamlı ve uzun erimli bir kil ve seramik uygulama ortam ve olanakları sağlanabilirse kil ve seramik uygulamalarına ilişkin bilgi ve kazanımlarını pekiştirecekleri gibi bir atölye çalışma disiplin ve bilincini beraberinde kazanacaklardır.

Ayrıca söz konusu uygulamaların bir proje çalışması olarak tasarlanmasının sınırlılıkları içermesi nedeniyle temel beceri kazanımlarından yalnızca sosyal becerilere katkı sağlamaya yönelik gerçekleştirildiğini de bir antreparantez olarak belirtmek gerekir. Sosyal beceri kazanımına ilişkin bu çalışma kapsamındaki son halka ise, örneklem üyesi üç anaokulunun proje grubundaki okulöncesi çocukların tümünü alan ve ortam genişliği açısından ayrıcalıklı olması nedeniyle Zübeyde Hanım Anaokulunda bir araya getirilerek okular arası karma düzen prensibiyle kil uygulamaları yaptırılmıştır. Kazanılan bilginin sağlayacağı özgüven duygusuyla birlikte kil uygulamalarının yapıldığı bir atmosferde okulöncesi çocukları adına sosyal sınıf geçirgenliğini sağlamak ve sosyal becerilerine sağlayabilecekleri katkı düzeyini arttırmak ve bunu gözlemlemek adına olanaklı bir ortam oluşturulmuştur. Bu ortama Erzurum İl Milli Eğitim Müdürlüğü temsilcileri, öğretmenler, Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu Anaokulu ve Üsteğmen Fatma Seher Erden Anaokulu gruplarının ebeveynleri ve medya olarak TRT Haber tanıklık etmiştir.

Resim 11, 12, 13, 14. Kil uygulamaları anına ait ve uygulama yapan çocuklarla röportaj görüntüleri, TRT muhabirinin kilden ne yaptın sorusunu yönelttiği kız çocuğu "kelebek yaptım" yanıtını vermiştir. TRT çekimlerinden ekran görüntüleri, (TRT Video Haber Arşivi, 2020).

Konu dışı uygulamalarda ya da serbest çalışma anlarında özellikle hayvan figürleri yapmaya eğilimli oldukları gözlenen çocukların; kuş, kelebek, arı, kedi, köpek, tilki gibi figürleri eğlenerek şekillendirdikleri söylenebilir.

Resim 15. Kilden yapılan hayvan figürü uygulamaları anından bir görüntü, (Tuğçe Çevik Fotoğraf Arşivi, 2020).

Çizgi film/animasyon olarak izledikleri doğa ve hayvan imgelerinin yanı sıra, sokaktaki ve evdeki hayvan dostlarıyla kurdukları bağ ve etkileşim, uygulamalara yansımakla birlikte Alfa kuşağının her ne kadar dijital ve betonarme bir dönem yaşasalar da hayvanlara ve doğaya karşı yakınlık ve duyarlılık geliştirdiklerini söylemek olasıdır. Uygulamaların bütünü değerlendirildiğinde çocukların çoğunluğunun kile karşı kısa sürede olumlu ilgi geliştirmeleri bu yaklaşımla benzer nitelikte sayılabilir.

Resim 16, 17. Proje yöneticisi Dr. Öğr. Üyesi Caner Yedikardeş ve Zübeyde Hanım Anaokulu Müdürü Nesrin Koçyiğit TRT ile röportaj çekimlerinden ekran görüntüleri. Caner Yedikardeş, “Doğadan bir parça olan kilin çocuklarla yeniden tanıştırılması ve bu projenin daha fazla okulda hayata geçirilmesinin hedeflendiğini” aktarıırken, Nesrin Koçyiğit, “Günümüzde çocuklarımız AVM’lerde ve kapalı alanlarda oyun oynadıkları için kili ve çamuru bilmemektedirler. Bu çalışma ile kille buluşmaları, bizi de çocukları da mutlu etmiştir.” şeklinde görüşlerini bildirmiştir (TRT Video Haber Arşivi, 2020).

Sonuç

3-6 yaş aralığındaki çocukların okulöncesi eğitimlerinin çocukların gelişimi açısından önemli olduğu artık bir dünya gerçeğidir. Okul öncesi kurumları, sınıflar halinde yapılan birçok etkinlikte çocukların paylaşmayı öğrenebilme, bireysel başarabilme duygularını ve özgüvenlerini arttırabilme gibi öz benliklerini oluşturma ve geliştirme konusunda yardımcı olan eğitim kurumlarıdır. Prof. Dr. Selçuk Şirin, bu eğitim kurumlarının önemine Hürriyet gazetesinde yayınlanan yazısında şöyle vurgulamaktadır.

“Her ile bir üniversite açmak kadar her mahalleye kaliteli bir okulöncesi kurumu açmayı kendimize dert edinmeliyiz. Eğer okulöncesinde çocuklara bu yatırımı yapmaz isek bırakın üniversiteyi, lise bile çok geç. Önemli olan okulöncesi eğitimin süresi ve kalitesi, daha erken yaşta başlaması değil. Okulöncesi eğitimin zekâyı arttırması çocukların daha zengin ve uyarıcı bir ortamda bulunmasından kaynaklanıyor” (Selçuk, 2018).

Okul öncesi çocuklarının çalışma alanlarında zengin ve uyarıcı bir ortamın sağlanabilmesi için ise olmazsa olmazların en başında gelen sanat eğitimine dayalı uygulama faaliyetleridir. Bu çalışmada belirlenen üç farklı okulda sanat eğitimine dayalı bir uygulama faaliyeti olarak, “3-6 Yaş Aralığındaki Okulöncesi Çocuk Grupları İle Yapılan Kil Uygulamalarının Sosyal Becerilerine Olan Etkisi Üzerine Bir Çalışma” başlıklı proje başlığından da anlaşılacağı üzere okulöncesi çocuk gruplarına kil uygulamaları yaptırılmıştır. Bu çalışmanın temel amacı, okul öncesi çocuk gruplarını seramiğin ana malzemesi ve hammaddesi olan kille tanıştırmak, sosyal beceriler gelişimine katkı sağlamakla birlikte öz bakım, psikomotor ve bilişsel beceri gelişimlerine yoğurma ve şekillendirme özelliği ile de destek olunabileceği yönünde farkındalık yaratmak istenmesidir. Bu bağlamda, tüm çocukların resme ve yüzey boyamaya yatkınlıkları gözlemlendikten sonra, yatkınlıklarıyla bağ kurabilmeleri için kil yüzey üzerinde kilden hazırlanmış renkli astarlar ile boyama uygulaması yaptırılmasının yanı sıra, özgürce şekillendirme becerisi kazandırılmaya çalışılmış ve bunda başarı sağlanmıştır. Uygulama çalışmalarının bitiminde çocuklar kil ile yaptıkları çalışmaların seramik kapsamında olduğunu ve kimyevi oyun hamurları ile aynı özellikte olmadığını öğrenmişlerdir.

Özellikle 2000’li yıllardan itibaren başta İstanbul ve Ankara illeri olmak üzere birçok ilimize bağlı okulöncesi kurumlarında geniş ve kapsamlı bir yaygınlık göstermese de kil uygulamalarının bir program çerçevesinde eğitsel bir araç olarak çoğu zaman kullanıldığı söylenebilir. Ancak günümüzde hazır yapım ve kimyevi endüstriyel ürünlere ulaşmadaki kolaylıktan kaynaklı tüketim eğilimi, bu alanda da oyun hamurlarına yönelim ile sonuçlanmıştır. Bu durumda doğanın bir parçası olan kil cevheri ise genel eğilim sonucu göz ardı edilmekle birlikte diğer gelişmekte olan illerimize ait okul öncesi kurumlarının sanat faaliyetlerinde yer almasını zorlaştırmıştır.

Büyükşehir statüsünde olmasına karşın Erzurum ilinde bulunan hiçbir anaokulunda kil uygulamalarına yer verilmediği gibi alan uzmanı başta olmak üzere kil şekillendirmeye yönelik teçhizat ve seramik sanatı eğitimine ilişkin diğer araçlar; örneğin kilin pişirilip dayanıklı ve kalıcı hale getirilmesi yani seramiğe dönüştürülmesi için 960-1000 °C’lik seramik fırını bulunmamaktadır. Bu durum üç ayrı sosyoekonomik olarak farklılık gösteren konumlardan seçilen ve diğer anaokullarından olanaklar bakımından oldukça ayrıcalıklı olan Zübeyde Hanım Anaokulu için de maalesef geçerlidir. Hiç kuşkusuz okulöncesi çocuklarına verilecek bütüncül eğitim vizyonunda

sanat eğitimi aracılığıyla elde edilebilecek çok yönlü kazanımlara yönelik bilgi birikimi ve bilinç düzeyinin önemi kadar fiziki olanakların da varlığına ve amaçlı kullanımlarına gereksinim vardır.

Tüm bu bahsedilen sınırlılıklar doğrultusunda okulöncesi çocuklarına doğrudan doğadan bir parça olan kili tanıtmak/anımsatmak misyonunu üstlenirken diğer yandan eğitim serüvenlerine çok amaçlı temel becerileri geliştirme, özgür, analitik ve boyutlu düşünebilme, yaratıcı yönlerini keşfetme gibi çok yönlü bir katkı sağlama amacıyla bu çalışma bir toplumsal duyarlılık faaliyeti olarak değerlendirilebilir. Keza kil ve seramik uygulamaları, belirtilen sınırlılıklar geniş olanaklar çerçevesinde aşıldığında müfredata uygunlukla geliştirilebilir, çok daha kapsamlı ve sürdürülebilir bir programla yürütülebilir.

Kaynaklar

- Akbaş, İpek. (2019). Okul Öncesi Dönemde Sosyal Beceriler, Ayrıntı: Göller Bölgesi Aylık Hakemli Ekonomi ve Kültür Dergisi, Burdur.
- İlhan, Ayşe, Çakır. (1988). Çağdaş İnsan ve Sanat Eğitimi, Türkiye’de Eğitim Yönetimi, Kültür Koleji Eğitim Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Kaynak, Alev. (2017). X, Y, Z Yetmez; Biraz da Alfa Olsun. Erişim Tarihi: 30.01.2020, <http://www.mediacaonline.com/x-y-z-yetmez-biraz-da-alfa-olsun/>.
- Kon, Barbaros. (2017). Kuşakları Anlamak ve Yönetmek, Erişim Tarihi: 25.01.2020, <http://www.humanica.com.tr/kusaklari-anlamak-yonetmek/>.
- Mengi, Zeynep. (2017). İş Başarısında Kuşak Farkı. Erişim Tarihi: 22.02.2020, <http://www.kigem.com/is-basarisinda-kusak-farki.html>.
- Sönmez, Veysel.(2000). Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Şirin, Selçuk, (2018), “Çocuklarda zekâyı arttırmanın üç yolu!”, Hürriyet.
- Terviel, Candan. (1999). Okul Öncesi Sanat Eğitiminde Bir Malzeme Olarak Kilin Yeri, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tóbi, I. (2013). Tudománykommunikáció a Z generációnál. Pécs: PTE KTK. Erişim Tarihi: 22.02.2020, www.zgeneracio.hu/getDocument/801.
- Wellner, A. (2000). Gen Z, American Demographics, 60-64. www.workcube.com/insan-kaynaklari-yonetiminde-yeni-trendler/, Erişim Tarihi: 25.02.2020.

Resimler:

- Resim 1.** Büşra ÇUKUR Fotoğraf Arşivi, 2020.
- Resim 2.** Büşra ÇUKUR Fotoğraf Arşivi, 2020.
- Resim 3.** Büşra ÇUKUR Fotoğraf Arşivi, 2020.
- Resim 4.** Caner YEDİKARDEŞ Fotoğraf Arşivi, 2020.
- Resim 5.** Tuğçe ÇEVİK Fotoğraf Arşivi, 2020.
- Resim 6.** Tuğçe ÇEVİK Fotoğraf Arşivi, 2020.
- Resim 7.** Tuğçe ÇEVİK Fotoğraf Arşivi, 2020.
- Resim 8.** Büşra ÇUKUR Fotoğraf Arşivi, 2020.
- Resim 9.** Büşra ÇUKUR Fotoğraf Arşivi, 2020.
- Resim 10.** Büşra ÇUKUR Fotoğraf Arşivi, 2020.
- Resim 11.** TRT Video Haber Arşivi, 2020.
- Resim 12.** TRT Video Haber Arşivi, 2020.
- Resim 13.** TRT Video Haber Arşivi, 2020.
- Resim 14.** TRT Video Haber Arşivi, 2020.
- Resim 15.** Tuğçe ÇEVİK Fotoğraf Arşivi, 2020.
- Resim 16.** TRT Video Haber Arşivi, 2020.
- Resim 17.** TRT Video Haber Arşivi, 2020.

THE CLAY APPLICATIONS FOR DEVELOPING BASIC SKILLS WITH PRE-SCHOOL GROUPS IN THE SPECIAL OF ERZURUM, ARE 3-6 YEARS OLD

Caner YEDİKARDEŞ

ABSTRACT

It is a study designed for preschool children aged 3-6 to develop their basic skills, reveal their artistic perception and creative aspects through clay applications and to gain the ability of clay as a material to transform it into a three-dimensional artistic object. Within the scope of concern to create a model for dissemination in the province of Erzurum and to provide basic skills to children at an early age; Social skills, awareness of self-care, psychomotor, cognitive and aesthetic skills is aimed to raise awareness of all social elements, especially families, and environmental stakeholders. In this context, in order to compare the different data that may arise from the class differences in Erzurum province, clay applications performed in three different kindergartens determined by the Erzurum Provincial Directorate of National Education according to socioeconomic and cultural positions are discussed in this study within the framework of eight weeks. The communicate with somebody in the practical flow during the study, the atmosphere of the work area, the approaches of the administrative and instructor staff of the pre-schools and the preschool children who are the subjects of the project are evaluated with a holistic approach. The aim of this study is to contribute to the inclusion and / or dissemination of clay applications in preschool children groups in all units where they study.

Keywords: Clay, ceramics, artistic perception, basic skills, preschool children